

Абай мұрасын зерттеуші ғалымдар

ЖАРИЯЛАНДЫ
06.11.2024

СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/169411/

Абай Құнанбайұлының мұрасын зерттеуде қазақ әдебиетінде және жалпы ғылымда көптеген ғалымдар еңбек етті. Абай мұрасын зерттеу оның шығармаларының халыққа кең таралуына және қазақ әдебиетінің алтын қазынасына айналуына зор үлес қосты. Мұнда еңбегі ерекше көрінген ғалымдар мен зерттеушілер туралы айтамыз.

1. Ахмет Байтұрсынұлы (1872–1937)

Ахмет Байтұрсынұлы — қазақ тіл білімі мен әдебиеттану ғылымының негізін қалаушылардың бірі. Ол Абайдың әдеби мұрасына жоғары баға беріп, оның шығармаларының қазақ тілі мен әдебиетіне қосқан үлесін көрсеткен. Абайды «қазақтың бас ақыны» деп атап, оның шығармашылығы арқылы ұлтты ағартуға, мәдени және әдеби дамуға үндеудің маңыздылығын алғаш айтқан қайраткерлердің бірі болды.

2. Мұхтар Әуезов (1897–1961)

Мұхтар Әуезов — Абай мұрасын зерттеу және насихаттау саласында ең көп еңбек сіңірген ғалым әрі жазушы. Ол Абай өмірі мен шығармашылығын терең зерттеп, «**Абай жолы**» эпопеясын жазды. Бұл туынды Абайдың өмірін, оның ойшылдығы мен шығармашылығын, сол замандағы қазақ қоғамының мәдениеті мен әдет-ғұрыптарын терең сипаттап, оқырманға шынайы образда жеткізді. Сонымен бірге, Мұхтар Әуезов Абай шығармаларына арналған ғылыми еңбектер жазып, оның әдебиеттегі орнын айқындады.

3. Қазақ КСР Ғылым Академиясының ғалымдары

Қазақстанның ғылым академиясында Абайтану арнайы бағыт ретінде дамыды. Ғалымдар оның әдеби мұрасын көп зерттеп, шығармаларын жинақтап, текстологиялық жұмыстар жүргізді. Атап айтқанда, **Қайым Мұхамедханов, Сабыржан Мұқанов, Зәки Ахметов** сияқты ғалымдар Абай мұрасының ғылыми негіздерін қалыптастыруға көп еңбек сіңірді.

4. Қайым Мұхамедханов (1916–2004)

Қайым Мұхамедханов Абай шығармаларын зерттеумен қатар, оның шәкірттері мен айналасындағы тұлғалар туралы зерттеулер жүргізген ғалым. Ол Абайдың өлеңдерінің түпнұсқаларын, поэмалары мен қара сөздерін, олардың қолжазбаларын салыстырып, текстологиялық жұмыстар жүргізді. Сондай-ақ, Қайым Мұхамедханов Абайдың еңбектерін терең талдап, оны қазақ әдебиетінің үздік өкілдерінің бірі ретінде дәріптеген.

5. Зәки Ахметов (1928–1997)

Зәки Ахметов — Абайдың поэзиясын зерттеуге көп үлес қосқан ғалым. Ол Абай өлеңдеріндегі бейнелеу құралдарын, оның қазақ әдебиетіндегі жаңашылдықтарын зерттеді. Абайдың ақындық шеберлігі мен көркемдік әдістерін талдай отырып, оның қазақ әдебиетінде ғана емес, әлемдік әдебиетте де орны ерекше екендігін дәлелдеді.

6. Мекемтас Мырзахметұлы (1930–2022)

Мекемтас Мырзахметұлы — Абайдың философиялық мұрасын зерттеген ғалым. Ол Абайдың қара сөздеріндегі философиялық ойларды, оның рухани ізденістерін терең зерттеп, қазақтың рухани мұрасындағы орны туралы көптеген еңбектер жазды. Ғалым Абайдың ойшылдық ерекшеліктерін, қазақ халқына ұсынған моральдық және этикалық идеяларын талдады.

7. Ғарифолла Есім (1947 ж.т.)

Ғарифолла Есім — қазіргі заманның көрнекті ғалымдарының бірі. Ол Абайдың философиялық көзқарастарын, оның қазақ дүниетанымына және

жалпы адамзат мәдениетіне қосқан үлесін зерттеді. Ғарифолла Есім Абайды «адамтану» ғылымының негізін қалаушы ретінде танып, оның адамдық қасиеттерді дамыту жөніндегі ойларының өзектілігін көрсетеді.

8. Серік Қирабаев (1927-2021)

Серік Қирабаев — Абай мұрасын зерттеу және насихаттау саласында еңбек еткен әдебиеттанушы. Ол Абайдың педагогикалық, ағартушылық ойларын, оның қазақ қоғамын дамытудағы рөлін талдады. Серік Қирабаев Абайдың шығармалары арқылы қазақ жастарын тәрбиелеудің, оларға білім мен ғылымды насихаттаудың өзектілігін атап өтті.

9. Темірғали Нұртазин (1907-1977)

Темірғали Нұртазин Абай шығармашылығының тілін, әдеби құрылымын зерттеді. Ол Абайдың өлеңдеріндегі мазмұн мен құрылымды талдай отырып, оның қазақ әдебиетіне енгізген жаңалықтарын атап көрсетті. Нұртазин Абайдың сөз өнеріндегі шеберлігін, қазақ тіліне қосқан байлығын жоғары бағалаған.

10. Рымғали Нұрғали (1940-2010)

Рымғали Нұрғали Абайдың әдебиеттегі мұрасын зерттеп, оның поэзиясындағы идеялық-эстетикалық тұстарын қарастырды. Ол Абайдың лирикалық және эпикалық шығармаларын, ақындық шеберлігі мен көркемдік әдістерін зерттеп, олардың қазақ әдебиеті мен мәдениетіне қосқан үлесін талдады.

Абай Құнанбайұлының мұрасын зерттеген ғалымдар оның шығармаларын халыққа жеткізіп, Абайдың ойшылдық тереңдігін, көркемдік шеберлігін айқындауға үлкен үлес қосты. Абайдың поэзиясы, қара сөздері мен философиялық көзқарастары қазақ әдебиетінде ғана емес, бүкіл әлемдік деңгейде зерттеліп, оның мұрасы адамзаттың рухани қазынасының бір бөлігі ретінде танылуда.